La pràctica psicomotriu educativa

Lluïsa Urtasun *

INTRODUCCIÓ

Fa temps que es parla de PSICOMOTRICITAT i el significat d'aquesta paraula ha sofert tal dilatació que ha arribat a incloure tota mena d'activitat en la realització de la qual tengui a veure el cos a l'escola:

- Exercicis per desenvolupar o superar dificultats en la formació de l'esquema corporal.

- Exercicis per desenvolupar o superar dificultats en l'organització espai-temporal.

- Exercicis de prelectura i de prescriptura.

- Una nova gimnàstica per al més petits.

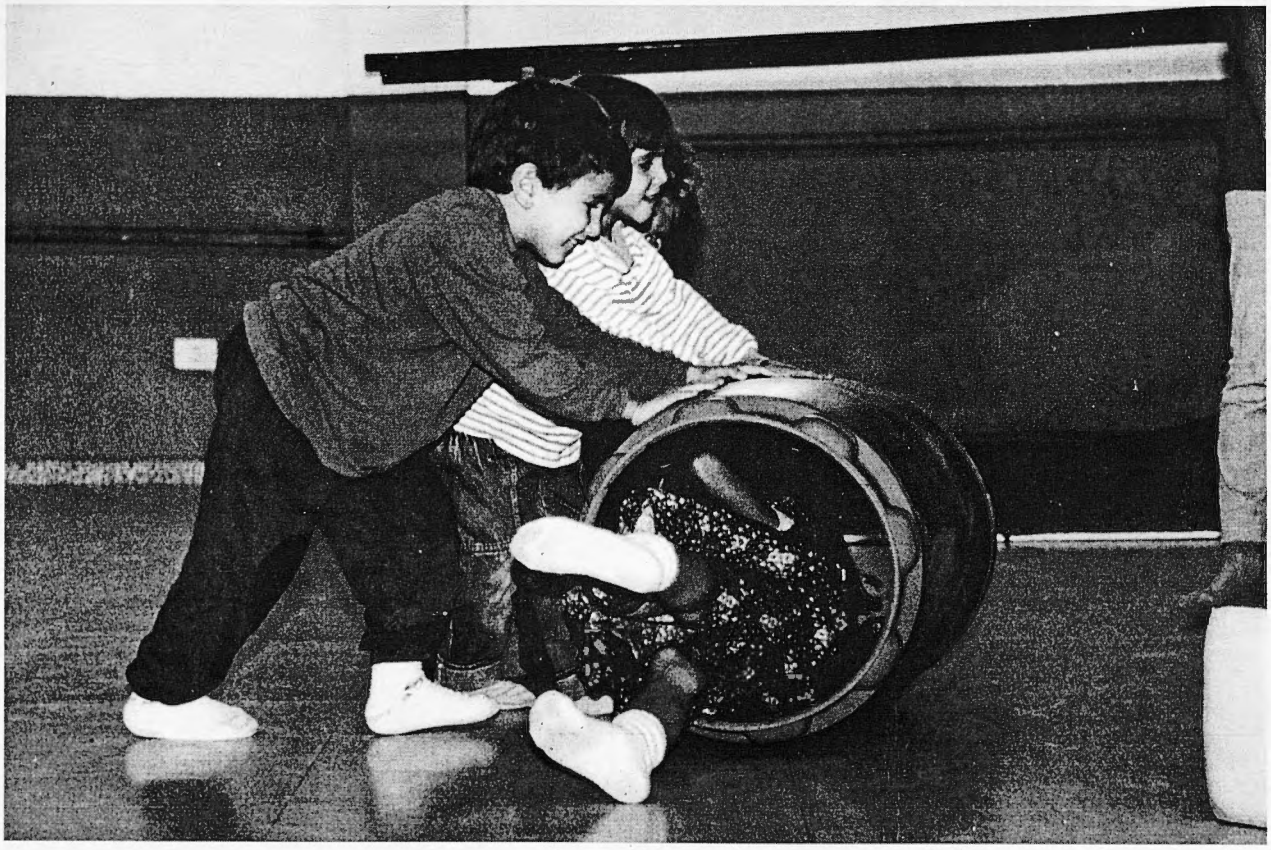

Tot això pot ésser entès quan parlam de psicomotricitat. Aquí, nosaltres, ens ocuparem de la Pràctica Psicomotriu Educativa.

Cada cop són més les escoles que inicien un projecte d'Educació de Pràctica. Psicomotriu, van en augment el cursos de formació per al professorat i és en l'actualitat matèria d'estudi i formació als plans d'estudi per a mestres d'educació infantil a la UIB.

QUÈ ÉS I A QUI S'ADREÇA

La Pràctica Psicomotriu de B. Aucouturier no és un compendi d'exercicis. Va més enllà d'una pedagogia dels espais (recons, tallers...) i de la relació, se situa dins el corrent pedagògic dirigit a la formació de la persona en la seva totalitat somatopsíquica.

Es planteja i s'aplica al nins i nines entre 0 i 7 anys perquè és en aquests anys on es troba la plenitud de l'expressivitat psicomotriu. Això vol dir que es dóna més que mai la unió entre l'estructura motriu, l'estructura afectiva i les possibilitats cognitives.

Aquesta expressivitat motriu es veu en la manera com l'infant petit es comunica, es manifesta mitjançant el moviment. Així expressa les seves necessitats, els seus desitjos, els seus estats d'ànim i les seves conquestes... Fins els 7/8 anys s'expressa d'una manera global, no pot conèixer si no toca, sent i actua alhora.

Les capacitats motrius, afectives, socials i intel·lectuals estan estretament lligades, les seves accions li permeten conèixer els objectes, l'espai i els altres i a ell mateix. Aprèn mentre actua, fent.

La Pràctica Psicomotriu és una forma de treballar, una pràctica educativa que es basa en l'activitat corporal i en l'expressivitat psicomotriu i que pretén el desenvolupament integral del nin/a és a dir, pretén millorar les capacitats:

- **Cognitives.** Conèixer el seu cos, l'espai, el temps i les característiques dels objectes.

- **Motrius.** Moviments d'equilibri, bot, escalar, desplaçar-se...

- **Emocionals.** Control de l'agressivitat, sentir i expressar el plaer i desplaer, tolerar la frustració...

- **Socials.** Acceptar les normes, escoltar i dialogar, esperar el torn, en definitiva, jugar amb els altres

L'Educació Física i la Pràctica Psicomotriu utilitzen el mateix

ESTRUCTURA DE LA SESSIÓ DE PRÀCTICA PSICIMOTRIU EDUCATIVA		
MOMENTS	**FASES**	**ACTIVITATS**
Ritual d'entrada		
Expressivitat motriu	Seguretat profunda	Activitats d'equilibri i desquilibri, balenceig, caigudes, arrossegaments... Activitats de maternatge Jocs pre-simbòlics
	Joc sensoriomotriu	Activitats d'experimentació a partir del moviment espontani
	Joc simbòlic	Joc simbòlic i/o jocs de rols "jugam a..."
Representació	Tècniques plàstiques i/o de construcció i/o la paralula	Dibuix, modelatge, construcció, verbalització...
Ritual de sortida		

instrument, el cos i el seu moviment i ambdues tenen uns objectius, relacionats amb el desenvolupament de les capacitats dels diferents àmbits de la persona que depenen del nivell maduratiu dels infants (la Pràctica Psicomotriu infants de 0 a 6/7 anys i l'Educació Física a l'Ed. Primària infants de 6/7 a 12 anys), però les pràctiques de la "psicomotricitat" (entesa com hem esmentat a la introducció) i de l'Ed. Física (entesa com "gimnàstica", com àrea que exclusivament treballa sobre l'habilitat en el moviment) als centres escolars, pot ser, estiguin molt allunyades. Pensam que cal analitzar les nostres pràctiques i revisar els objectius i, des de la Pràctica Psicomotriu i l'Educació Física, cercar els acords necessaris per a la intervenció coherent sobre l'infant en evolució des del primer dia que entra a l'escola (als tres anys), fins el dia que en surt (als 12 anys).

LA SESSIÓ DE PRACTICA PSICOMOTRIU

La Pràctica Psicomotriu es concreta en les sessions que es realitzen a la sala, que a tal fi es condiciona amb uns espais clars de joc.

L'objectiu de les sessions de Pràctica Psicomotriu, es posar a l'infant en una situació de joc, que faciliti l'exercici i experimentació de totes les pròpies capacitats i que li possibiliti expressar-se en la seva original manera de ser i d'estar al món (i relacionar-se). En un espai, la sala, estructurat per diferents materials en un temps i amb un sistema d'actituds per part del psicomotricista que crea un clima de joc, de seguretat i de confiança.

La sessió tipus (no n'hi ha cap d'igual) és un itinerari de joc, d'una hora u hora i mitja, que comença i acaba amb uns "rituals". El ritual d'entrada marca l'inici de la sessió.

És el moment de calma previ a l'acció, s'observa com estan disposats els materials i la sala i es fa el projecte del dia. S'expliquen les normes de funcionament a la sala. Es crea així el clima de confiança i seguretat que necessiten.

Les sessions tenen dos moments o temps.

Temps d'expressivitat motriu i temps de representació..

Es comença amb una convidada al moviment per acabar amb la representació (del plaer d'actuar al plaer de pensar).

Al primer temps la psicomotricista provoca el moviment espontani més explosiu, situacions de desequilibri, balanceig, rodolaments... en una zona de coixins i matalassos; moviments relacionats amb les sensacions internes de l'infant. Propicia que investigui moviments segons els interessos i necessitats de cada un i la intenció educativa de la psicomotricista. Cerca l'evolució dels infants a partir de la relació privilegiada, entre psicomotricista i nins, en els jocs de "maternatge", d'encalçar, d'arrossegaments amb teles de roba, d'oposició amb els coixins.

La sala està disposada amb diferents espai de joc. A més de la zona de coixins hi ha la del joc sensoriomotriu on es pot experimentar l'alçada, la caiguda, l'equilibri, el bot, els girs, les inversions...

Es convida els infants a activitats com saltar, escalar, llançar, encalçar-se, amagar-se, que ajuden a conèixer el cos amb les seves competències i limitacions. El contrast entre els materials blans i els durs (espatlleres, matalassos, bancs, barra d'equilibris..), amb les condicions de seguretat adients, permeten experimentar sensacions corporals diverses i conèixer les diferents parts del cos i el cos global.

La sala és, també, un espai de comunicació de l'infant amb el psicomotricista i amb els altres infants. El joc es dóna en relació, de tal manera que la interacció obri el ventall de propostes i el joc s'enriqueix del grup.

En el reconeixement que cada un sent del que fa no es donen inhibicions per experimentar.

La psicomotricista "escolta" i té en compte les necessitats, desitjos i demandes dels alumnes. Cerca i potencia el plaer de fer. Amb la seva manera de mirar, agafar, sostenir, parlar, estar devora se senten reconeguts i amb ganes de seguir experimentant. Té la psicomotricista l'actitud "d'escolta". Sap que amb la seva intervenció, ajustada a cada un, es produeix l'evolució.

S'intenta propiciar el pas del joc individual al joc col·lectiu com a forma de socialització, per a la qual cosa s'utilitzen diferents estratègies: l'activitat grupal plaentera (jocs de cases, vaixells...), els materials (cordes, robes...), com a nexes de relació... sempre des del respecte i la comprensió individual.

Dins aquest primer temps, també, es donen activitats de joc simbòlic on l'infant, recrea situacions de la vida quotidiana, projectant vivències emocionals, i manifestant la part més afectiva: cases, fantasmes, cans, cavalls, taurons ... La utilització dels coixins amb formes geomètriques possibilita que cada un li doni el seu significat. A les sessions, el joc simbòlic s'inicia als 3 anys. Als 5 anys sol esser en plenitud i passa a jocs de rol i posteriorment a joc de regles, cap als 7 o 8 anys. El procés va del joc més egocèntric ple d'emocions al joc regulat per normes convencionals.

La psicomotricista, sosté i acompanya les situacions de joc simbòlic. Clarifica espais i rols. Intervé amb l'ajuda per qui no ha trobat la manera d'integrar-se al grup. Proporciona estratègies de comunicació que desculpabilitzen l'agressivitat.

Temps de representació

A la consigna de la psicomotricista, els infants passen del joc a la representació.

Al temps de representació, es cerca el plaer de pensar, allò que s'ha viscut al temps d'expressivitat motriu. Es representa amb diferents formes d'expressió: el modelatge amb fang o plastilina, el dibuix la construcció amb fustes, la paraula, ...

La representació fora del cos suposa la distància de l'emoció, la calma.

La psicomotricista el que fa es possibilitar i ajudar que l'infant trobi sentit a les seves produccions. El temps de representació s'amplia així com augmenta l'edat dels infants.

El ritual de sortida és un acomiadament, un obrir la finestra de l'expectativa de la propera sessió.

La psicomotricista el que fa és possibilitar i ajudar que l'infant trobi sentit a les seves produccions.

UN PROJECTE DE PRÀCTICA PSICOMOTRIU AL CP MARIA ANTÒNIA SALVÀ

L'any 1.993 es va iniciar el programa de Pràctica Psicomotriu als cursos d'El amb el suport del claustre, amb la col·laboració de l'AMPA per a la compra de material i per l'adequació de l'espai.

En l'actualitat som 4 les mestres psicomotricistes amb formació de "Curs Anual" i una més amb un "Curs de Sensibilització", i el projecte, ja és una pràctica, es reflexionat, discutit i compartit per El i primer cicle de l'EP i refrendat pel Claustre.

Els objectius a aconseguir, els continguts d'aprenentatge de les diferents àrees que es treballen en Pràctica Psicomotriu es justifiquen i sustenten en el marc teòric i de reflexió dels projectes curriculars de segon cicle d'El i de primer cicle de Primària.

Alguns dels objectius que ens assenyalam per a la Pràctica Psicomotriu són:

1. Afavorir la representació conscient de la totalitat corporal en funció de desenvolupament de la imatge corporal.

2. Afavorir la progressiva construcció i organització espai-temporal.

3. Afavorir el desenvolupament del comportament relacional, exigència de normes i capacitat d'iniciativa.

4. Clarificar l'expressivitat del nin/a en funció de l'enriquiment de l'estratègia de comunicació.

Els continguts:

- El cos i la pròpia identitat.

- Les possibilitats del propi cos.

- El joc. Comunicació i relació.

- La representació.

Per avaluar el projecte, es va fent el seguiment de cada sessió entre els dos mestres implicats a la sessió. S'atén al progrés de cada infant, l'adequació de la intervenció dels adults a l'organització dels espais i materials. Es van fent els canvis necessaris perquè tots els nins evolucionin. S'enregistrem en vídeo les sessions per ajudar a reflexionar i fer propostes en conseqüència.

L'avaluació que feim del projecte tots els que hi participam (també els pares i mares dels infants) és positiva, tot i que és revisable i ampliable. ❐

* *Mestra d'Educació Infantil i Psicomotricista.*

BIBLIOGRAFIA:

ARNAIZ, P.
Fundamentación de la práctica psicomotriz.
MURCIA, 1987.

FORTUNY, ROSELL, PORTAS.
Guia del video "de P. P. educativa".
CPR de Palma.

COMPOSTELA, Sonia.
Curs de formació al seminari de P. P. del CEP de Palma.

HOMAR, Katty.
La psicomotricidad de B. Aucouturier: una pedagogia. CUADERNOS.
El Dia de Baleares, 1991.